

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

91. An testis interrogatus à iudice teneatur ex iustitia commutativa respondere, ita vt dicendo se nihil scire restitutioni obnoxius sit? Et quid est dicendum, si per mandatum iudicis testis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

Professor, nunc verò Casarea simul, & Catholicae Maiestatis Concionator. Item P. Vitalis, Pelliceroli Doctor Theologus, & in eadem Viennensi, & Grezen- si Vniuersitatibus Professor, qui tres vltimi (sicut & alij tres ex supra comprehensis in numero actu pro- ficientium) eandem doctrinam probabilem iudicauerunt ante hanc obortam controuersiam, quando librum hanc approbarunt, vt posset Typis mandari. Placuit autem totam doctrinam ipsis omnino verbis, quibus illam iudicio prædictorum omnium subieci hic pro- ponere, vt vel inde appareat non decere vitum do- ctum, seu, qui talis vult haberi, temerè, & subito abs- que maturo iudicio aliorum opiniones notare. Hucus- que Dicastrillus.

6. Nota tamen, quòd post hæc scripta inueni sen- tentiam Hurradi, & Dicastrilli, licet ipsos non adducat, docere etiam Eminentiissimum Dominum meum Car- dinalium de Lugo tom. 2. de iust. disp. 40. sect. 2. num. 26. & segg. Ad illum, & non pigebit. Et idè existimo hanc sententiam esse satis probabilem.

7. Ponit casum Cardinalis de Lugo, & petit: quid si fallus vel iniustus testis iam esset mortuus ante fini- tam causam, poterò ne adhuc sine iniustitia illi fal- sum crimen opponere ad infirmandum eius testimo- nium? Ratio dubitandi est; quia hic iam non lædit me iniuste, cum iam non sit in eius potestate retractare quod dixit: ergo solum restat effectus actionis præteri- tæ, pro qua volo reddere illi malum. Respondeo tam- en affirmatiuè consequenter ad prædictam senten- tiam: sicut etiam tunc possem detegere crimen verum occultum ipsius ad infirmandum eius testimonium, & sicut si aliquis se ex sublimi loco præiiceret supra te ad te comprimendum, licet non posset iam suum im- petum reprimere; adhuc tu posses ratione defensionis eius impetum retardare opposito gladio, vel telo, quo eum in ipso saltu confoderes; hoc enim non facis, vt ipse se comprimat, sed vt te defendas. Ita ergo in præ- senti non erit contra iustitiam nos defendere ab impetu testis iniusti contra formam, opposita ei infa- mia, licet iam nunc ipse non possit reuocare, vel reprimere impetum sui testimonij, quod prius iuste dixit. Ita Lugo ingeniosè, vt semper solet.

RESOL. XC.

Quod hoc- ve testis fal- sus tenetur, & si hoc in in- iusti iudice, facta in 177. leg. Ref. An testis teneatur restituere danti, si quid accipit pro vert- tate dicenda, & iudex pro iusta sententia ferenda? Et an hoc intelligatur, si quod datur, testis & iudex acci- piunt ab eodem, non autem si accipiant ab alio? Ex p. 3. tr. 6. Misc. 2. Ref. 4.

§. 1. Affirmatiuè respondet Aragon in 2.2. quest. 75. art. 4. Nauarra lib. 4. cap. 2. num. 34. Rebellius lib. 18. quest. 10. num. 8. Toletus lib. 2. cap. 21. Nauarrus cap. 17. num. 34. & 96. & alij communiter; sed hi Do- ctiores intelligendi sunt quando datur aliquid ad diri- mendam vexationem: secus autem si datur ad alliciend- dum animum iudicis ad iustam ferendam sententiam, aut ex mera liberalitate; nam in tali casu testis, & iudex potest recipere, nec tenetur danti restituere, quod est valde notandum ad tollendos scrupulos; & ita hanc sententiam alibi etiam docui, & etiam docet Ioan. Franciscus Suarez in enchiridio casuum conscientie lib. 5. §. cni restituendum, ver. quod accepisti, & lib. 10. §. iudi- cium, ver. iudex potest, vbi citat Sayrum, Molinam, Me- dinam, & alios.

2. Nota etiam quòd sententiam affirmatiuam Sotus de iust. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 2. & Azorius p. 3. lib. 4. cap. 21. q. 6. intelligunt si accipias ab eodem, non verò si accipias ab alio, nam in tali casu non teneris resti- Tom. VI.

tuere. Et ratio est, quia licet ex iustitia obligeris, v.g. ad bonum Petri, non tamen teneris ex iustitia id face- re in gratiam Pauli, quo donum accepisti. Ergo, &c. Verum hæc sententia displicet Lessio lib. 2. cap. 14. dub. 9. & alij.

RESOL. XCI.

An testis interrogatus à iudice teneatur ex iustitia com- mutatiua respondere, ita vt dicendo se nihil scire, resti- tutioni obnoxius sit?

Et quid est dicendum, si per mandatum iudicis testis insinuat, ipse tamen subterfugiat, & non compa- reat?

Et testis, qui per imprudentiam occultum crimen detexit, si bona fide detexit (vt frequenter solet accidere) quia pu- tabat se legitime de hoc interrogari à iudice, an teneatur lege iustitia retractare testimonium suum, & an vt si non retractauerit, obligetur ad restitutionem? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 102. aliàs 101.

§. 1. Probabiliter affirmatiuam sententiam tenet Malderus in 2.2. tract. 6. c. 2. dub. 9. §. Dico ter- tio. Turrianus in 2.2. disputatione 52. num. 2. & Azorius part. 3. lib. 13. cap. 27. dub. 4. vbi sic ait: Quando testis est in iudicium vocatus, & à iudice legitime interrogatus, tunc ex lege iustitiæ tenetur ad veritatem dicendam ex officio, quo in iudicio fungitur, & obligatur ad resti- tutionem damni, quod sequutum est ex veritate non manifestata. Ita etiam docent Medina, Orellana, Sotus, Nauarrus, & alij. Hæc opinio, vt dixi, est satis proba- bilis.

2. Sed non minus probabilem negatiuam senten- tiam teneo, quam teneatur Ioannes de la Cruz in dire- ctorio, parte 1. pr. 8. articulo 4. dub. 13. conclusione 5. Syl- uius in 2.2. Diuisi Thomæ, quest. 71. art. 1. questio 1. con- clusione 6. Pitigianus in pract. crimin. part. 2. capite. 6. fol. 191. & multi alij. Ratio est, quia licet huiusmodi te- stis grauitè peccet contra charitatem erga proxi- mum, & contra obedientiam, & iustitiam legalem erga iudicem; non peccat tamen contra iustitiam com- mutatiuam, nam ante mandatum iudicis non tenetur ex commutatiua iustitia, etiam secundum auctores contrariæ sententiæ; sed per mandatum iudicis solum accedit obligatio iustitiæ legalis, & obedientiæ. Ergo nullum est vinculum iustitiæ commutatiuæ. Et hæc opinio à fortiori procedit, si per mandatum iudicis te- stis insinuat, ipse tamen subterfugiat, & non com- pareat; in quo casu testem non teneri ad restitutio- nem præter Doctores citatos, docent Villalobos in summ. tom. 2. tractatu 12. difficultate 1. numer. 12. Les- sius, Molina, & alij, quidquid in contrarium doceat Octavianus Spatarius in practica Regularium, tracta- tu 7. cap. 11. numer. 7. & alij. Sed tu nostram sententiam tene.

3. Notandum est etiam hæc, quòd etiam stando in prima opinione affirmatiua, si testis iuridicè inter- rogatus neget veritatem, tenetur quidem parti de iudice in damno, non tamen Fisco de multa, & poena pecu- niaria, quæ imponeretur reo, si testis veritatem ma- nifestaret. Et ita docent Ioannes de la Cruz in dire- ctorio, part. 1. pr. 8. articulo 1. dub. 6. Turrianus vbi su- pra, num. 6. & Malderus, qui etiam addit, quòd testis, qui per imprudentiam occultum crimen detexit, si bona fide detexit (vt frequenter solet fieri) quia pu- tabat se legitime de hoc interrogari à iudice, non tenetur lege iustitiæ retractare testimonium suum: si tamen sine suo detrimento possit, & speret re- tractationem profuturam, tenetur lege charitatis re- tractare, ita tamen vt non obligetur ad restitutio- nem.

Sup hoc in tom. 5. tr. 1. Ref. 163. §. 1. in fin.

Sup hoc sup. in Ref. 78. §. 2. & infra in Ref. 105. §. Secunda, cunctum ad lin. 5. & in Ref. 107. §. Septimo.

nem, si non retractauerit. Et hæc omnia pro praxi erunt multum adnotanda.

RESOL. XCII.

An testis ratione falsi testimonij non teneatur aliquando ad restitutionem?

Et an qui falsum testimonium dixit ex ignorantia, vel in aduerentia non damnabili, vel ex obliuione saltem non mortifera, ratione cuius contingit aliquem damnari, teneatur ad restitutionem? Ex p. 3. tr. 5. & Milc. 1. Ref. 106. alias 105.

§. 1. **R**espondeo affirmatiuè, & idèd si reus iam erat per alios testes conuictus, & tunc testimonium accedens nihil efficit, eo quòd pœna propter illud non est addita, nec iudex firmior redditus est ad eam irrogandam, non tenetur ad restitutionem, quia etsi iniuriam ei facias; non tamen es causa efficax damni, quòd ex prioribus testimoniis iam censetur illatum. Et ita docet Pitigianus in *pract. crim. canon. de restib. capit. 6. fol. 193.* & alij. Vnde ego in facti contingentia multoties ex hac doctrina liberaui penitentes ab onere restitutionis, quòd aduerfantur Confessarij.

Sup. hoc in Ref. seq. §. vi.

2. Nota etiam cum Pitigiano *ubi supra*, Caietano 2. 2. *quest. 70. art. 4.* Petro à Nauarra *lib. 2. cap. 2. nu. 253.* & alijs, quòd qui falsum testimonium dixit ex ignorantia, vel in aduerentia non damnabili, vel ex obliuione saltem non mortifera, ratione cuius contingit aliquem damnari, non tenetur ad restitutionem, quia neque ratione rei acceptæ (cùm nihil inde habeat) neque ratione iniustitiæ, & damnificationis, non enim peccauit, saltem mortaliter, vt suppono, & probabiliter docet Lessius *lib. 2. c. 7. dub. 6.* cum alijs, non teneri ad restitutionem ex damno illato, qui non peccauit mortiferè. Ergo, &c.

RESOL. XCIII.

An testis falsus teneatur reuocare dictum suum, ratione cuius mors, aut mutilatio alicui est inferenda; quamuis ipse similis pœna periculum timeret; imò, licet ex reuocatione maius malum illi immineret?

Et quid, quando testis falsus dubitat, an talis reuocatio sit profutura, necne?

Et an, qui falsum testimonium dixit ex ignorantia, vel in aduerentia non damnabili, vel ex obliuione saltem non mortifera, ratione cuius contingit aliquem damnari, teneatur ad restitutionem?

Et quid facere debeat, certior factus de ignorantia? Ex p. 4. tract. 4. & Milc. Ref. 99.

§. 1. **S**cribo hæc cum animi dolore: nam olim interrogatus fui de hoc casu à quodam teste falso, qui ex importunitate, & minis Regij fisci, tandem falsam depositionem fecerat in re magni momenti: & tunc respondi, quòd qui falsum testimonium dicit, ratione cuius mors, vel mutilatio est inferenda, tenetur sua dicta retractare, si id profuturum putet, quamuis ipsi similis pœnæ periculum timeret: nam vnusquisque tenetur resarcire damnum, quòd alteri iniuste intulit, etiam cum pari damno suo: nam in pari damno melior est conditio innocentis. Ita Lessius *lib. 2. cap. 30. dub. 7. nu. 53.* & communiter Doctores. Imò attendant falsi testes & timeant) hanc sententiam Vvltherus Strovelsdorff in *D. Thom. de iust. & iur. quest. 70. art. 4. concl. 3.* docet esse veram, licet testi ex reuocatione maius damnum immineret, neque obstat quòd dubiter an

reuocatio sit profutura, quia quilibet quòd suum est experiri, & tentare debet. Ita ille. Sed Petrus Nauarra *de restib. lib. 2. cap. 3. num. 251.* putat, quòd si retractatio nihil est profutura, testis falsus non tenetur illam facere, sed restitutionem damnorum; item si ex loco tuto potest sententiam reuocare, ita vt proficit, similiter non tenetur prodere se coram iudice.

2. An verò qui falsum testimonium dixit ex ignorantia, vel in aduerentia non damnabili, vel ex obliuione saltem non mortifera, ratione cuius contingit aliquem damnari, teneatur ad restitutionem? Respondeo negatiuè cum Lessio & Nauarra *ubi supra*, cui ego addo Becanum in 2. 2. *D. Thom. de iust. & iur. quest. 70. de restib. quest. 5. concl. 2.* quia neque ratione rei acceptæ, cùm nihil inde habeat, neque ratione iniustitiæ damnificationis, quia non peccauit mortaliter, vt suppono; ergo, &c. Sed hanc sententiam Vvltherus Strovelsdorff *loc. cit.* veram esse putat quousque sic deponens in eodem statu permenet, sed certior factus de ignorantia, vel similibus tenetur reuocare, & restaurare damnum etiam cum periculo mortis, si necessitas urgeat. Sic ille, quo in sensu intelligit Lessium, & alios, sed hæc opinio est nimis stricta.

Sup. hoc in præterita §. vi.

RESOL. XCIV.

An testis teneatur denunciare, quando scit nullum alium scire illud delictum, etiam interrogatus sub præcepto & iuramento? Ex p. 3. tr. 5. & Milc. 1. Ref. 101. alias 100.

§. 1. **R**espondent affirmatiuè Sotus *de iust. lib. 5. q. 7. art. 1.* & Panormitanus, quem citat, & sequitur Azorius *part. 1. lib. 23. cap. 27. dub. 2.* & nouissimè mordicus docet hanc sententiam Sancius in *selectis disp. 43. n. 39.* qui citat Turrianum, Valentiam, & alios.

2. Sed negatiuam sententiam ex schola Diui Thomæ docet Ioannes de la Cruz in *directorio conscientia, part. 1. pr. 8. art. 4. dubio 13. in principio*, vbi sic asserit. Si accusator habet solum vnum testem, iste dum sibi non constat de alio teste, tenetur sub peccato mortali dicere se nihil scire. Ita ille, qui citat Ledesmam Banez, & Orellanam.

3. Tertia opinio, quam tenet Lessius *lib. 2. cap. 30. dub. 6. num. 49.* Villalobos in *summa tom. 2. tract. 17. difficultate 1. num. 11.* Pitigianus in *tract. crim. cap. 5. fol. 166.* asserit, posse testem in tali casu testari, si velit, sed non teneri.

4. Sed ego puto probabilem esse opinionem negatiuam (licet affirmatiua sit probabilior) Ioannes de la Cruz, & aliorum. Nam cùm testis sciat neminem alium illud delictum à reo perpetratum scire, eius testificatio nihil proficiet, nisi ad vexandum reum, quia ex sola ipsius depositione minime condemnari potest. Ergo, &c. Igitur absque causa infamat tunc testis delinquentem, cùm sciat ipse probandum non esse delictum, & idèd Octavianus Spatarius in *praxi de modo corrigendi Regulares. tract. 7. c. 8. n. 7.* sic asserit. Ex quo patet, quòd non tenetur quis testificari, si sciat nullum alium esse testem, contestem, vel aliud æquiualens indicium, sive procedatur ex munere, siue ad instantiam partis. Et ego aliquando interrogatus sub præcepto, & iuramento super delicto, quòd sciebam nullum alium nosse, nisi denuntiantem, nunquam testificari volui, etsi de visu, & certa scientia potuissem, quòd tuta conscientia fecisse reputaui, & reputo. Ita Spatarius. Notentur hæc, quia practicaabilia erunt.

Sup. hoc in Ref. seq. & Ref. 1. post seq. quamuis recitantes lege §. vlt. & in tom. 5. tr. 9. Ref. 68. §. 1. ante med. & pro peccato in hoc casu in tom. 7. tract. 1. ex Ref. 302. in §. Notandum. lege breuè Caietani doctrinam.

RESOL.